НАРОДНИ БРОЈ 29.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 108. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 18. ЈУЛА 1897. ГОДИНА XXXII.

Трка по автономији.

(ОД НАШЕГ ИЗВЕШТАЧА.)

Будимпешта, 16, јула.

Нико живи није мислио, да ће се са српским народно-црквеним сабором догодити ово, што се догодило. Очекивало се за извесно, да ће сабор бити распуштен или бар одгођен, а оно се догодило сасвим нешто треће. Саборски је рад на дуже време обустављен и седнице су прекинуте бар на осам дана, како то — читамо — рече приватно патријарх Бранковић, кад се завршила последња седница у уторак.

Та прилика, што је у овој последњој седници дао патријарх одма зготовити и записник ове седнице, те га прочитати и оверити, уноси мало више светлости у ове тајанствене прилике, у којима се налази судбина данашњега сабора. Политички кругови — како ми рече нека висока личност — хоће да виде,да је за судбину овога сабора везана и судбина читаве народно-црквене автономије.

Кр. комесар по упутству из Пеште навалице је одлагао да предузме одлучан корак према држању саборском, који се очито противи жељама и вољи угарске владе и њене поглавице, самовољнога Банфија. Његово држање за последњих осам дана било је већ смешно, јер се таково оклевање и колебање није никад догађало са седницама нашега сабора. Тако што и слично томе, догађало се са државним саборима у Бечу и Пешти. Слична игра сад се одиграва са пештанским сабором. Стога овакав поступак добива тим већу важност, што се догађа баш сад, кад се министарска столица Банфијева у Пешти љуља. Горњи листови наглашују, да Банфи није дошао у невољу само због прилика у угарском сабору, у коме опозиција тера мак на конац, те својим дугачким говорима осујећава сваки даљи рад у сабору, него је он у великој неприлици и због нашег сабора, у коме је до сад претрпео у двапут јаке ударе. У уставној држави бележи се ово као важан чин, који припомаже, да се реши круна у питању, да ли таква влада може још уживати поверења њезина или не.

Још је свима политичким круговима јасно у памети оно разметљиво понашање Банфијево, кад је одговорио у угарском сабору на интерпелацију посланика Јагића, у ствари сазива нашег сабора. Онда је Банфи и сувише био проливен на језику, те управо претио сабору, да мора градити Јединствени устав; ако пак то не усхте, он ће насилно по своме знању и умењу удесити нам автономију у духу наказе прошлога века, у духу деклараторије, што значи ни мање ни више, него устројити такво уређење, које ће само по имену се звати автономијом, а иначе неће имати ни трунка од главних појмова, које чине автономију автономијом. Најближи Банфијеви људи врло се љуте на њега, што је он тако истрчао, те му то истрчавање чини велике неприлике. Они би хтели некако да се извуку из немилог положаја и да не долази у питање опстанак Банфијева кабинета и због овог „ситног“ питања, као што је питање нашега сабора.

Кад је кр. комесар у Ср. Карловцима одлагао у двапут решења, да објави сабору судбину овога сабора, то је чинио по саветима из министарске канцеларије, која у то доба ни сама није била собом на чисто, шта да ради. Одлучно држање сабора довело их је у врло непријатан положај, и колико они нису умели наћи излаза из њега, толико су оклевали, да примете бар неки малени знак попуштања међу посланицима већине саборске, па би онда већ била брига Дардајева и Максимовићева, да стерају сабор на клизав пут попуштања и погађања. Али се та топла жеља није испунила. Дардаји, тај признати овде познавалац народно-црквених одношаја, много се мучи, шта да препоручи Банфију, јер види, да се врло далеко отишло оним претњама у угарском сабору и оним захтевима и „заповедима“ краљевим у нашем сабору. Треба ту врло много вештине, да се изведе све начисто. Данас то није више лако.

Рђаво је било примљено, што су кр. комесар и патријарх више пута истицали име краљево и увлачили га у расправу. Одговорност носе они на себи и ником не пада ни на ум, да стога криви сабор, да је био непослушан и да се огрешио о краљеву заповест. Јасно се то види, да им је ово било последње присилно средство, којим су хтели да сабор нагоне на своју воденицу. Особито је то неправо Бечу и ближим пријатељима бечкога двора, који би у том хтели да виде неразумно титрање угарске владе и силовитост Банфијеву.

Могу вас уверити да угарска влада у барону Николићу, не гледа бог зна како згодна човека, који би се умео наћи и у данашњим сплетеним приликама. Између њега и Банфија нису били најповољнији одношаји ни пре, јер он бранећи лично патријарха и заступајући црне намере јерархије, која доста јадну улогу игра између владе и народа, он је дошао у сукоб са Банфијем. Иначе Банфи Николића не сматра за доста јака политичара, који би се умео у сваком случају наћи и који би умео изводити маневар, какав се сад хоће да тера у нашој автономији. Стога су запети однашаји. Банфију није доста патраментарна криза због угар. сабора, него је наступила у један мах и због нашег народно-црквеног сабора криза Банфијева, комесарова и патријархова. Дошло се главом до зида и руда је ударила у брег, па ни Ника Максимовић, тај који често обија прагове одељења министарства, где се кува попара за српски народ и автономију, не уме данас изићи на чистину. Последњих дана пред одлазак комесаров из Карловаца, лупао је главу о излазу, али га до сад није могао изнаћи. Зато је патријарх приметио, да ће по приватном мишљењу комесарову бити без саборских седница осам дана. Треба њима, тим куварима овде, више времена, да ствар добро прекувају.

Као што изгледа, још ове недеље преломиће се ствар: или овамо, или онамо. Оно, што је Банфи претио у угарском сабору, сматрају овде за глупост и као нешто, што се у данашњим неповољним политичким приликама никако не даје извести, јер у Пешти ври, у Бечу ври, у Сарајеву ври, на све стране болесно стање, па још дирнути у живац цео народ српски, значило би ставити на коцку мир и ред у Угарској. А то бечким политичким круговима никако не иде у рачун. Њима је додуше топла жеља, као и министру Калају, да преудесе нашу автономију, те по том калупу да даду и Босни и Херцеговини тако нешто и на тај начин „смире“ онај српски свет, који је узбуркан у последње време меморандумима и тиме још више привуку Босну и Херцеговину у „интересне сфере“ Аустро-Угарске, али им није то данас једина потреба и намера, да постигнућем те своје намере изазову можда тако исто стање код нас, као што је данас у Срба православних у Босни и Херцеговини. Они су много мудрији политичари, а да се не би умели наћи у избору између двога: Или пошто по то и на мах предузети преустројење, или оставити то за боља времена, ако та уопће могу наступити. Она је сад покушала, и види, да то никако не иде, и биће пре наклоњена на одступање или бар попуштање,

ПОДЛИСТАК

ГАРИБАЛДИ И ИСТОК.

ОД ЕВГЕНИЈА ПОПОВИЋА.

(Свршетак.)

Неки далматински патриота, члан једнога од тих одбора, писао је ђенералу 16. априла 1876. год. међу осталим стварима и ово:

»Ђенерале, немојте пропустити да не свратите пажњу образованог света на нечовечно поступање Аустрије према устаницима, који траже само то, да се дипломација не меша у њихове послове, него да их остави да сами раскрсте с Турцима како знају.

»Из мога пређашњега писма видели сте, да су устаници одбили све понуде и да су се поглавари вратили својим четама, да наставе ратовање до краја.

»Пишем пак кнезу . . . да се реши, да се ничега не боји, а ви немојте сумњати да он то неће учинити. Ми смо уверени о његовом родољубљу, те ћемо на скоро имати јуначке Црногорце под Требињем.

Ми вас понизно молимо, да употребите свој ауторитет код владе италијанске, да отпочне на Истоку народну политику, која ће бити на част Италији и стећи јој симпатије, које због врдања и слабости министра Висконти-Веноста и Мингента умало са свим не изгуби. Реците Депретису и Никотери, да не потпомажу интервенцију аустријску, него да се држе наклоне неутралности, али потајно да иду на руку народном покрету на Балкану, јер, ни кад се тиче других, Италија се не може одрећи начела, која је себи примењивала и које би јавно право европско морало усвојити за све народе.«

Томе политичару, који данас заузима висок положај у Далмацији, ђенерал одговори лепим писмом и својом сликом.*)

Човек одмах одговори ђенералу, а овај нам допусти, да препишемо нешто из тога врло занимљивог писма. писана српски у логору близу Зубаца у Херцеговини:

»Писмо и слика Гарибалдијева, то су две драгоцености, које ћу брижљиво чувати са осећањем особите захвалности према ђенералу!

»На састанку у Суторини било је 36 учесника и око 50 капетана и нижих часника...

»Имена италијанских добровољаца што учествоваше у борби на Муратовици 6. марта ово су: Федерико Воланте, Андрејо Фракарола, Марко Моризи, Феличе Фачо, Ђузепе Куци, Ђакомо Маинардис, Ћирило Петролини, Дефенденте Агостео, Франческо Пини, Алесандро Кандијани, Ђузепе Гвидети, Карло Паренти, Доменико Мартинели и Бенедето Брено. — Фракароли се одликовао. То је син скулптора Фракаролиа из Милана. Он је у јуришу први стигао на турске топове.

»Сад је та мала италијанска чета у растројству. То се исто десило и са оном многобројнијом мајора Сгаралина, који је »учинио војничку шетњу« до Грахова. Црна Гора је врло лепо поступала са Италијанцима. О потанкостима кнежеве љубазности према њима, известићу ђенерала у другом писму.

»Пре три дана стигоше у Херцег-Нови далматински гувернер барон Родић, ђенерал барон Јовановић, аустријски консули Врчевић**) и Лазаревић и десетак дописника знатнијих европских новина. Сви су ти људи наговарали устанике, да приме турске реформе. Устанички поглавари примише их у Суторини, али не хтедоше да преговарају с ким другим, него само са ђенералом Родићем. Овај у присуству поглавара Сочице, Зимонића, Радовића, Перовића, Бачевића,*) Вукановића, Милићевића, Мусића и Бјелобрка, прочита од стране Турске предложене реформе саветујући поглаваре да их усвоје. Војвода Лазар Сочица рече да ће му сутра саопштити одговор. Тај војвода леп је и симпатичан младић Херцеговачки: он рече ђенералу, како се поглавари нису предомишљали да дођу на позив оне државе, која је штедро угостила њихове жене и децу.

»Сутрадан изнесоше поглавари свој контрапредлог, који је врло вешто састављен, јер садржи услове, које султан не може никако примити, а у исто време не одбија a priori предлога великих држава. У томе контра-предлогу устаници траже да Турска заведе те своје реформе у покрајинама које се нису одметнуле, да се види хоће ли ухватити корена.

»Будите мирни односно Црне Горе; кнез није кадар учинити неку подлост. Примирје истиче 13. ов. месеца. Храбри војвода Сочица рече ми, да се нада, да ће се баш тога дана сукобити с Турцима. Све војводе и капетани вратили су се својим војскама.

»Турци су се надали, да ће за кратко време примирја моћи снабдети Никшић, али нису успели. Ове недеље решиће се судбина овога народа, који се преко осам месеци бори са очајничким прегаоштвом.«

Ови кратки изводи из писма доказују, како је Гарибалди тачно и трајно био извештаван о току устанка.

У једноме писму од 8. априла, упућену Гарибалдију од једне црногорске личности, налазе се ове карактеристичне примедбе:

»Нисам вам напоменуо какав је немио утисак у славенском свету учинило то, што се у престоној беседи краља италијанског не налази ни једна једина реч симпатије према жртвама турскога дивљаштва! Крута и себична Енглеска била је племенитија од Италије! Нећу да приговарам благородном народу италијанском, али је доиста Висконти Веноста рђав тумач осећања италијанских слободњака; он је велику грешку учинио.

»Сутра се враћају у отаџбину четири последња добровољца италијанске чете, коју је најпре предводио Фаела, а после Воланте; тако исто наскоро ће се вратити у Италију и мајор Сгаралино са тројицом што преосташе од његове дружине. Вивалди Пасква, налази се на Цетињу.«*)

После се беше образовала у Црној Гори нова мања чета Италијанаца, који већином беху Романоли и Тршћани. Али италијанска легија није се могла устројити, једно због оскудице вође који би имао ауторитета, а друго због сметња које је у томе чинила Аустрија, колико у Херцеговини, толико и у Црној Гори.

Месец дана након тога, Црна Гора загази у рат. Аустрија је будним оком пратила њен

*) Из обзира дискретности не можемо именовати тога човека. (Примедба уредништва ист. часописа). — Ми смо слободни, пошто је човек умро. То је био покојни Конте Ђорђе Војновић. (Примедба преводиочева).

**) Вук Врчевић, чувени скупљач народних умотворина, био је у то време аустријски вицеконсул у Требињу. (Примедба преводиочева).

*) Војвода Максим Бачевић, сродник династије Петровић-Његош. Млад човек, херкулеске снаге и изгледа, мало времена након тих преговора, погинуо је у устанку и пренесен у Црну Гору. (Примедба преводиочева).

*) Дука Вивалди-Пасква, млад, образован аристократа, био је Гарибалдијев ађутант и беше дошао у Херцеговину да предводи један одред италијанских добровољаца, али ови, као демократе, нису га хтели због његове титуле. (Прим. прев.)

него што ће заоштравати већ доста заоштрене прилике.

Тај ветар не допада се овима у Пешти. Осетили су га још онда, кад се први пут очекивало у карловачком сабору, да ће га краљевски комесар распустити или одгодити. Тај ветар је прописао краљевском комесару осам дана одмора, да се са Банфијем и Максимовићем прибере и одлучи на нешто. Но могу вам одма приметити, да је овај ветар бацио сву ову господу у велику бригу, али за то они ипак не малаксавају, него измишљавају више путева за излаз из овога ћорсокака. Данас имају они већ главне црте тих путева. Кад доврше читав овај цртеж изићи ће пред бечке политичке кругове са више планова, међу којима има један средњи пут, који има изгледа, да ће се најпре усвојити. Међутим има један врло опасан пут и судбоносан, за који држе овде да неће никако бити, бар за сада не, усвојен у Бечу, и да Банфи са својим саветницима највише полаже на тај пут.

Држи се, да ће још ове недеље бити рашчишћено, шта да се ради са сабором, а првих дана идуће недеље да ће бити седница саборска, у којој ће се објавити коначан прелом у овој ствари.

Бечки кругови нису задовољни од почетка како се развијају автономне прилике. Сву кривицу бацају за то на Банфија и на Бранковића. Њихове су акције овде веома спале. А што се тиче Николића, за њега се тврди, да му је ово последњи пут, кад је употребљен за тако важну мисију, као што је мисија краљевског комесара у сабору и синоду, особито данас, кад се смислило, да се крха и ломи по нашој автономији. Банфи није никад био бог зна како заузет за Николића, али су његови људи, који хоће данас да дрмају по нашој автономији, а поглавито присни му пријатељ патријарх Бранковић држали га за најзгоднијег. Да богме, нико се од њих није могао надати, да ће саборски избори тако трајаво по њих испасти, и да нису тако испали, онда би Николић могао потпуно одговарати њиховом очекивању. Овако виде они и у њему један узрок више својој недаћи. Добро је то познато, да је Федора велики митрополијски збор жигосао и проклео, па се то увиђа, да овакав човек не може импонирати данашњем сабору. Зато се проноси вест, да он може бити врло лако смењен, а на његово место да дође каква погоднија личност.

Нема сумње, да ће много зависити, како ће се коначно решити о судбини овог сабора, и од развијања саборских прилика у Пешти. Наступи ли нагла промена у том за ово неколико дана, наступиће и прелом у том правцу.

Одлучно држање народно-црквеног сабора врло импонира овде свима без разлике, па и онима у Бечу. Начинило је то забуну у њиховим редовима. Али за то они обазривије раде на том, да остане и коза сита и купус цео.

Нови Сад, 17 јула.

Положај у Угарској. „Нова Сл. Преса“ пише у једном свом уводном чланку о положају у Угарској ово:

„Гласови из Будимпеште о парламентарном положају у Угарској врло су озбиљни. Ако се обистини, да се председник министарства барон Банфи вратио из Ишла са одлуком, да скрха опструкцију једаред за свагда, онда Угарска стоји на прагу парламентарне борбе, какве за тридесет година још није било. Опструкцијона борба тада ће и по опсежности и по облику своме не само да буде једнака оној у Аустрији, него ће ову и да превазиђе. Ко ће да буде победилац у тој борби, још се не зна“.

*

После одржане народне скупштине. Београдски „Одјек“ пише:

Народна скупштина, која се на Петров-дан састала у ванредни сазив, свршила је одређени јој посао, и њезине су седнице краљевим указом закључене. У овој скупштини има врло много за размишљање, па би се о њој могло и врло много писати. Можда ће бити прилике и за то. На послове, које је ова народна скупштина свршила, ми ћемо се осврнути доцније једним погледом. За сада, при закључку овог ванредног сазива, морамо рећи, да је ова скупштина за радикалну странку — и по приликама у којима је постала и по основи, на којој је бирана, и по свему ономе мимо што је сазвана — једно од највећих пожртвовања, ком се радикална странка до сада подвргла. Бреме, које то пожртвовање представља, може само онака снага поднети, какву у нас представља радикална странка. Само је она могла и на разривеном земљишту наћи темељ за зидање снажне зграде за Србијину одбрану, и у неодређеној привремености стварати дела, чији значај није привремен.

Овај ванредни сазив оваке скупштине, у оваким приликама оставља ипак за собом једну монументалну тековину, а то је: народним пожртвовањем и родољубљем Србију војнички спремнију, но што је икада до сада била. Тим се радикална странка поноси, а од тога поноса с признањем уступа влади онај део, на који је својим припремним радом на том пољу стекла неоспорно право.

А да шта би се све урадити могло у приликама, кад би уставна срећеност, сталност односа и задовољство народно крепили ово и сада сјајно доказано народно самопрегоревање!

Радикална је странка своју дужност у сваком погледу испунила; испунила је без обзира на тешкоће, кроз које пролази, и на горко искуство, што је до сада у више прилика у држави затечене грехе исправљала, да би опет омогућила нове грехе; што јој суђено било да у држави по нешто покрпи и привреди, да би опет други имали шта растицати. Сви су догађаји доказали, да није радикална странка она, која треба да се за то каје. Уздајмо се у поучност искуства.

Политички преглед.

Угарска.

У оедници угарског земаљског сабора од прошла уторника продужена је расправа о предлогу председника министарства барона Банфија што се тиче продужења времена саветовања са 1 сахатом. Владина странка је и овом приликом ћутала, а опозиција водила реч. У тој седници је из три разне опозицијоне странке говорило шест говорника, који су изјавили, да ће се опозиција до крајности борити против сваког предлога владиног, којим се иде на то, да се стегне слобода говора у сабору. После кратког одлучног говора Фрање Мајора, устао је Ладислав Раткаји, који је напао Банфија и оба Тисе и упоредио их са триумвиратом Антонија, Октавија и Лепидуса, који су некад хтели међу собом да поделе римску државу. После њега је говорио Фрања Бузат, који је био ратоборан, као и пређашњи говорници. С великом пажњом је саслушан говор Арпада Сентивањија, Апоњијевца, који је изјавио, да његова странка жели мира, али ако влада овај одбије, онда ће се и она борити, свом снагом против уважања строжијих мера. Најзад су говорили још Салаји и Пап, за тим је седница закључена.

— У седници од прошле среде је завршена расправа о предлогу председника министарства о продужењу времена саветовања и овај је устајањем и усвојен. У овој ствари је последњи говорио Никола Лепшењи, говорио је пак тако, као да нема ни речи о компромису и као да сабору предстоји најжешћа борба. За тим је председник Силађи закључио расправу. Завршне говоре су држали врло у кратко Молнар и Падер. Међу њима је говорио и Шима само с тога, да одбије нападаје Гајарија против грофа Карољија. На крају свог говора је одлучно изјавио Шима, да продужење времена саветовања не значи, да ће се борба напустити. Она ће се водити све дотле, док влада не напусти § 16. или га згодно не измени. — После одмора је дошао на дневни ред зак. предлог о порези на шећер. Говорили су Амбруш Немењи, известилац, и Фрања Кошут, који је остао при своме поднесеном већ предлогу. На крају седнице је интерпелисао Фрања Шима. Питао је председника министарства, да ли су истинити гласови, које шири владина штампа, да је он искао и добио пуномоћ од краља за измену саборског пословника? Па ако су истинити, чиме мисли да оправда ово мешање круне у автономни делокруг парламента? Министар-председник је одма одговорио и изјавио, да није ни искао нити добио какву пуномоћ, али влада задржава себи право да измени пословник себи у корист. Одговор је узет на знање и од интерпеланта и од сабора.

Троједница.

Предстојник оделења за унутрашње послове у Троједници Данило Станковић стављен је на своју молбу у мир. У свези с тим поделио му је краљ велики крст реда Фрање Јосифа. На место Станковића постављен је за оделног предстојника за унутрашње послове Отон пл. Крајчовић-Илочки, који је до сад био предстојник одела за богоштовље и наставу.

Црна Гора.

Књаз Никола и књагиња Милена примили су у среду Кенедија, енглеског министра, у свечаној аудијенцији, на којој је министар предао два идентична акредитивна писма, што је краљица царица Викторија послала једно књазу а друго књагињи. Измењени говори били су врло срдачни. Књаз је особито истакао милостиво благовољење краљице-царице показано његовој породици приликом удадбе кнегињице Ане Батенбершке, па приликом присуствовања књаза наследника Данила на јубиларној светковини у Лондону, што ће задржати у благодарној успомени. Министар је био дочекан и испраћен уобичајеним почастима. Пред двором је једна чета војника одавала дужне почасти, а војна музика свирала је енглеску химну.

— Кућински, аустро угарски министар резидент, стигао је на Цетиње.

Грчка и Турска.

Од уговора, који говори о миру између Грчке и Турске, зготовљено је већ девет одељака Очекује се, да ће велике силе сложити се у погледу надзора над финансијама Грчке. Турски кругови тврде, да ће Турска пре потписивања уговора тражити решење критског питања.

Страна штампа о нашем сабору.

Мађарски лист „Алкотмањ“ орган пучке странке пише:

„Српски црквени сабор не може да сврши своју задаћу, јер нису вољни да оно учине, што влада — признајмо отворено — на основу краљевог рескрипта тражи. Влада не сме сваки час да спречава вршење уставних права под разним изговорима, и када види да су њени интереси у питању, да наслика каквог баука, који се час зове реакцијом час фанатизмом пучке странке, а час народносним питањем.

Како данас мађарска уставност стоји, она је створена само за заинтересоване либерале, све остало пак у Угарској пада изван уставности Иста је судбина постигла и српски црквени сабор, а да то тако стоји, виде и они који не спадају у наше сретне одношаје.“

*

Бечки „Фатерланд“ говорећи о поступку крај. комесара вели: „У овом се случају мађарска влада врло јако пребацила када је покушала да своју вољу покрије највишом „заповести.“ IX. зак чл. од 1868. год. на који се влада преко комесара позива, установљује, да се има

рад. Да је кнез црногорски заиста рескирао све за све, да је поступао — као што говораше — као Карло Алберто,**) узалудне би биле аустријске сплетке, јер народ Босне и Херцеговине беше готов, да се бори уз своју браћу Црногорце и да с њима дели заједничку судбину. Али после славне битке на Вучјем Долу, аустријски пуковник Темел нагласи кнезу, да не освоја Билеће, јер оно спада у сферу аустријских интереса. И Никола Петровић повуче се, поче дипломатисати, задржа у снебивању своју храбру победничку војску све до чувеног упада Сулејман пашина са преко 60.000 људи, упада који је проузроковао седам битака и коме је последак био тај, да је Сулејман одступио са половином своје војске ка Арбанији. Та крвава похода беше дар који је Аустрија приредила кнезу; и то беше пример онога, што му је спремала за будућност!

28 маја 1876. Гарибалди писаше из Рима.

»Ствар наших пријатеља на Истоку напредује: нема на бојноме пољу Грчке и с њом Епира, Тесалије и Македоније, које треба позвати на њихово место.

»Ја ћу наставити своју мисију у одбрану подјармљених. Ј. Гарибалди.«

На глас да дипломација не да независност Босни и Херцеговини, него да их предаје Аустрији, која ће на тај начин у своју корист употребити крваве жртве храбрих устаника и њихове браће Црногораца и Србијанаца, Гарибалди се узбуди и већ као што је он умео, нађе громовите речи против те трговине, што је вређала апостолски рад целог његовог живота.

На одлуку дипломације, која године 1878. предаде Босну и Херцеговину под аустријску управу, Гарибалди одговори својим чувеним прогласом, коме је наслов: Трст и Тријест, и у коме осуђује рат и освајање, и подиже свој глас, у корист народа, у корист међународног суда и мира.

Пошто се сврши рат, ђенерал обелодани своје мишљење о целом његовом току; тај је рад датиран у Капрери 1. марта 1878 г. — Овде доносимо одломак који се односи на Исток.

Ево шта каже:

»Турској страни највећма је недостајао управни ум, чему је био последак, да се нису бирали људи који би кадри били предводити храбре војнике полумесеца. На против, велика је заслуга цара Александра што се налазио посред своје војске у приликама највеће опасности, особито за време Криденерова неуспеха под Плевном; велика је његова заслуга и што је умео ставити у аван-гарду својих трупа, сем осталих, људе који се зову: Гурко, Кисељев и Тотлебен. Цареви Виљем и Александар као врховни управљачи умели су дати великим ратовима које су предузели, онај правац и полет, што доводе собом велике успехе. А допуна њихових заслуга у томе је, што су умели бирати људе, који ће то извршити.

»Вратимо се сад подређеним вршиоцима судбине народа. Међу овима, Црна Гора неоспорно заузима прво место. Ја не знам да ли је већи ратнички ум кнежев, или несравњиво јунаштво његова народа. И он и његов народ имају доиста превелике заслуге, те је одвратно гледати како италијанска влада врда хоће ли се неће ли се сагласити, да се да једно пристаниште на Јадранском мору тим брђанима који су на част роду људском!

»Србијанци долазе после Црногораца, али је заиста велика заслуга једних и других што су узели у своје руке ствар браће у Херцеговини и Босни.

»За њима долазе Румуни. Ова наша браћа показаше на бојиштима, да су народи својих предака древних римских легионара, и треба се надати, да Русија неће на жао учинити својим верним савезницима, који јој много помогоше у њеној мисији око ослобођења.

»Надајмо се да ће Русија тражити себи накнаде у Малој Азији, а да ће ослобођеним народима оставити избор савеза, према њиховој увиђавности.

»Грчка, као год Турска и Италија, беше худе среће да има владу неодлучну. Имајући ватрен народ и увек спреман да се огледа са својим вековним непријатељем, грчка влада чека да помогне браћи својој онда, кад је примирје већ било потписано и повуче своју војску онда, кад је требало одлучно прегнути и накнадити изгубљено време! Међутим њени војници, згађени тим, напуштају своје заставе, да умакну у редове устаника!

»На сваки начин Италија треба да помогне Грчкој, својој сестри у слави и несрећи. Исти народи што се налазе на источној страни Јадранскога мора, треба да рачунају на симпатију оних, који су од њих раздвојени незнатним мореузом отрантским!»

Величина Гарибалдијева, у својој простоти и доброти, омирски се истицала у сред доба политичке покварености и одрицања начела народних права.

За трајања целога источнога рата, од 1875—1878. год., име Јосифа Гарибалдија било је свето борцима за слободу. Народи блискога Истока, у својим мистичким песмама, често су уплетали име италијанског јунака, окружавајући га готово побожним поштовањем. Колико је пута писац ових редака из уста патриота у оним земљама чуо сетне узвике: »О, Гарибалда, зашто ниси дошао међу нас?»

Тим је на прост начин изражавано поверење, љубав и надање у вођу италијанске демократије, у ослободиоца јужне Италије, у победиоца Аустријанаца.

Балканским становницима у опште Гарибалди се представља као неки спев, а особито Црногорцу, Бошњаку и Арбанасу, као ближим Италији. Храбри као што су, они очеличавају у Гарибалдију прегаоштво, јунаштво и отворену душу. Он је њима што и њихов Скендер бег, што и Марко, што и Милош!

И та ће поезија трајати вечно, преносиће се с колена на колено постаће мит — остаће за увек завет пријатељства и братске тежње ка народу италијанском, од којега га раздваја узана морска међа и који се са врха Ловћена може са узбуђењем поздравити.

А кад наш јунак премину у својој Капрери, која је много слична кршевима Црне Горе и Херцеговине, онда и цвет источних народа донесе принос своје љубави бесмртном његовом духу, што силном светлошћу обасјава Италију — светлошћу будућности. Ох, кад би италијански државници умели употребити ту поезију осећаја између Италије и Истока, колико би се победа могло исцрпети за права народа! Тада би Италија била друга Италија, била би онака, какву је хтео и замишљао Јосиф Гарибалди!

Ускок.

**) Карло Алберто, краљ Пијемонта, ступио је на престол г. 1831-ве. Већ у почетку свога владања одликовао се тај владар као велики родољуб италијански.

надзорно право Његовог Величанства уставио вршити. То не значи само то, да краљ не може делати без суделовања министарства, него и то, да се не може шта било диктирати, већ да с погледом на то надзорно право, и фактори, који су му потчињени, морају своје становиште уставно да заузимају. Када рекне кр комесар по упутству Банфијеву да са саборским посланицима говори просто са становишта послушности, то је тим више требало да се узме на ум, што се Банфи чува тога, да са калвинским или реформатским конвентима сличним диктаторским начином у додир дође. — Овоме придолази још и то, да позивање на онај законски чланак није сасвим подесан. Јер други параграф тога чланка гласи: да српски „верни“ имају права, да на сабору, који треба краљу да пријаве, самостално своје ствару решавају и уређују. Таквом „самосталном“ телу је без сумње најпростије право, да свој дневни ред утврди. Диктирати му пак, да има прво ово, а после оно да узме у претрес, то је прави Банфијевски систем (наравно са изузетком калвинских конвента), само што се такво тело с таквом „самосталношћу“ не може помирити. Седми параграф пак исказује: „Прва задаћа сабору биће, да уз одобрење Њег. Величанства установи своје саборско устројство“, само што је ово наређење важило за време 1788. године, по којем су и поступили онда (и донели 1875. год. саборско устројство. — Пр. уредн. „Заст.“); не може се то наређење за све саборе протегнути, за које важи други параграф. У овом је случају дакле само могло бити речи о споразуму или одобрењу и неодобрењу, никако пак о непослушности. Оваки начин говора није уобичајен ни према другим вероисповестима, и може тим више вређати Србе, јер су они веран и много погоднији народ од Калвина, и што је сабор осим тога и иначе ишао на сусрет. Допуштамо да важни интереси захтевају да неостане нерешено коначно уређење, — али да ће Банфи-Николићев поступак овој цели и општим приликама од користи бити, то ће се тек доцније видети. Говор комесаров добио је достојанствено али у суштини одлучно одбијање.

Српски екзархат у Цариграду.

Поводом интерпелација и одговора на те интерпелације у српској народној скупштини, која је завршила своје заседање у прошлу недељу, пишу под горњим насловом једном будимпештанском листу из Београда ово:

Кад је Србија поново извојевала себи независност, мислила је и о успостављану некадашње своје патријаршије, само што је у томе наилазила на велике тешкоће, те се тога ради задовољила са избором једног митрополита, који у догматичним стварима и данас признаје старешинство цариградског екуменског патријарха, али иначе независно и самостално одлучује у српским црквеним пословима.

Владари и разне владе све до данашњег времена су и ако не јавно, а оно у тишини употребљавали сваку згодну прилику, да подигну двокрст некадашње старо-србијанске источно православне цркве, који је оборен на Косову, те да га на обновљеним богомољама истакну као главни знак хришћанске вере у пуном сјају на истоку.

Ова иста цел руководила је и руководи и данас Грке и Бугаре, који су у хришћанским покрајинама турске државе у корист своје старе цркве својим радом више успеха постигли, него Срби.

Грчки силни и моћни помагачи и заштитници у подизању грчки општина, владичанства и школа, беху грчки екуменски патријарси (под које подпадају и Бугари), који су према српским и бугарским захтевима и тежњама свагда служили грчким интересима и сваку прилику употребљавали, да у крајевима, где живе Срби или Бугари или Румуни, постављају Грке за попове или учитеље и тиме гонили оне у наручја хеленизма. Из тога се изроди као што је познато распра и свађа у Старој Србији и Мађедонији.

Па и Бугари су од десет година овамо, помоћу Русије, добили бугарско владичанство и небројено бугарских школа у споменутим покрајинама, па су и то извојевали, да је султан наименовао бугарског екзарха у Цариграду, који истина подпада под старешинство екуменског патријарха, али црквене послове отправља у корист Бугара.

На овај бугарски успех, по себи се разуме, није ни Србија могла да седи скрштених руку те су владе, такође помоћу Нелидова, руског посланика у Цариграду и Николе, црногорског кнеза, израдиле код турске владе, да ова успостави у Старој Србији и српска владичанства. Турска влада је признала оправданост жеље Србијине те је у Пећи установљено српско владичанство, а султан је к томе наредио, да се прошле године у чисто српском Скопљу постављени Грк владика отера оданде а на његово место постави Србин за владику. Сад се и Срби надају, да ће бити наименовано исто толико српских владика, колико и бугарских, са столицама у Пећи, Скопљу, Монастиру и Солуну.

Турска влада се донекле плаши од постављања толико српских владика, али је у томе умирила руска гаранција.

Бивши српски министар-председник, Новаковић, који је јаку српску пропаганду ширио у Старој Србији молио је од турске владе, да ова у некадашњој српској патријарашкој вароши Призрену постави српског митрополита или владику. Ову жељу бившег председника министарства одлучно је одбила Порта. Подизање митрополије сматрала је влада турска за излишно, а именовање владике у Призрену за политички опасно.

Призрен је наиме близу садашње Србије и тамошња епископија, далеко од непосредна надзора, лако би се могла претворити у политичку агентуру Србије и тако да постане опасна по Турску.

Србија међутим не изгуби наду, него је тражила још више.

Путу краља Александра у Софију и на Цетиње, била је једна од главних сврха, да са Црном Гором заједно потражи признавање српске народности у Ст. Србији и Мађедонији, даље постављање српскога екзархата у Цариграду.

Српске опћине у Старој Србији као и бугарске хоће да се извуку испод старешинства екуменског патријархата, што ће сад већ у толико лакше моћи бити, јер је с Грцима екуменски патријарх изгубио милост султанову.

Србија и Црна Гора споразумеле су се већ с Бугарском у ствари интереса српских и бугарских у Ст. Србији и Мађедонији, те у будуће неће радити једна против друге, него ће заједнички вршити своју културну и политичку задаћу против Грчке и Турске. Српско-Црногорске владе послале су ових дана турској влади молбенице уз које су приложиле опширне податке који се односе на Србе у Старој Србији.

Једну молбеницу предаће међутим српски посланик др. Владан Ђорђевић, руском посланику Нелидову, да овај призна праведне захтеве Србије и Црне Горе те да их и потпомогне. Будућег српског ексарха мисле да наименују из српског манастира Хилендара у св. Гори.

Енглези о подели Турске.

Један београдски лист доноси ове редове:

Да Енглезима није стало до мира у Европи, то доказује и један чланак, који је под насловом „Криза на Истоку“ изишао у једном енглеском листу. У томе чланку непознати писац препоручује, да источно питање не треба решити образовањем нових автономних држава, него Турску треба поделити међу велике силе као Пољску, као што је то, по тврђењу писца, већ пре 20 година предложио гроф Андраши. Писац вели, како је у Бугарској и у Грчкој врло рђава управа, а у Босни и Херцеговини не може бити боља. Аустро-угарску управу у поменутим српским покрајинама писац кује у звезде и вели, да она најбоље доказује оправданост предлога пишчева о подели Турске. Нигде у свету није ни једна управа показала тако сјајне резултате, као што је показала аустро-угарска управа у Босни и Херцеговини. И за то Турци у Албанији и у Мађедонији гледају са завишћу на Босну и Херцеговину. При подели Турске сва је тешкоћа у томе, који и колики део да добије ова или она велика сила. То је, вели писац чланка, са свим добро разложио Херцог од Омала у своје време у једном чланку француског журнала „Revue des deux Mondes“. Русија је до сад хтела да узме себи цео Балкан, али сад она то неће. Аустро-Угарска и Русија споразумеле су се за време бављења цара Фрање Јосифа у Петрограду. Аустро-Угарска има сад одрешене руке да узме Солун и настојава сад свима силама да свој утецај у Албанији појача, у чему је најбоље потпомаже римокатоличко свештенство. Писац чланка побија тврђење оних, који сумњају у будућност Аустро-Угарске и прориче хабсбуршкој монархији извршење једне велике културне мисије у Албанији и у Мађедонији. О Енглеској писац вели, да она треба да следује примеру Аустро-Угарске, па да се у пркос традиционалним предрасудама споразуме са Русијом. Египат и Сирија морају Енглеској припасти, и то Сирија због железнице у персиски залив како би кратким, сувим путем Енглеска могла доћи до Индије, а Русији би остала Мала Азија са Јерменском. Споразум са Русијом Енглеској је потребан и за то, што Немачка тежи да се удружи са Француском против Енглеске. Сам руски цар је на повратку из Париза казао у Немачкој једном високом државнику, да Русија неће искључиво да се наслања на Француску Најзад вели писац, да би ову мисао о подели Турске међу велике силе требало да покрене енглеска краљица.

Вести из места и са стране.

Парастос. Српска православна црквено школска општина новосадска, даје парастос неумрлим добротворима народним Јовану и Марији Трандафил у суботу 19. (31.) јула 1897. у 11 сати пре подне у св. Николајевској цркви. Исти дан биће парастос у св. Ђурђевској цркви у 10 сати пре подне добротворци Марији Милашиновићки.

Објава годишњег вашара. Новосадска варошка капетанија издала је следећу објаву: Идући новосадски годишњи вашар одржаће се 26., 27. и 28. јула (7., 8. и 9. августа п. р.) о. године. Због постојеће свињске болести, свињи неће бити никако припуштени.

Одликован. Краљ Александар одликовао је таковским орденом IV. степена г. Жарка Савића, оперског певача.

Нов лист. У Београду је почео излазити нов лист: „Српски преглед Босне и Херцеговине“. Лист излази једанпут недељно, а стоје 2 фор. годишње. Издаје га и уређује прота Саво Пјешчић-Херцеговац.

Убиство у Филипопољу. У Филипопољу у Бугарској довршена је судска расправа против Бојчева и другова који су убили Ану Симон певачицу. У прошли уторак тражио је државни тужилац у оптужби својој да се префект полиције Новелић и жандар Богдан Василијев казне смрћу због уморства. Као теретну околност изнео је против Новелића, његов положај као старешине полиције, а за олакшање Василијеву истиче подређен положај овога према Новелићу. Други државни тужилац налази да оптужени Никола Бојчев није крив у уморству.

Руско мисионарско друштво. Интересне податке о руском мисионарском друштву износи један руски лист. Друштво је сад ушло у 28. годину свога живота. Последњих година оно је знатно раширило свој рад и сад има 44 одбора по разним крајевима Русије и у другом свету. Друштво је само у прошлој години превело у православну веру 937 људи у Јапану. Друштво сад располаже капиталом у суми од 1.259.000 рубаља, и има 14.000 својих чланова.

Нова експедиција на северни пол. Из Христијана јављају, да је закључено, да се на северни пол крене нова експедиција коју ће водити капетан Свердруп, који је био заповедник на нанзеновом „Фраму“. За ову нову експедицију прорачунан је трошак од 50.000 фор. Норвешка влада даће 10.000 фор. а остало ће се набавити из добровољних прилога норвешких богаташа.

Пао са ваздушне лопте. У Окланду калифорнији пуштали су ових дана ваздушну лопту. Један дечко ухвати се за лопту кад се почела дизати и ова га понесе у ваздух. Дечко се држао док је могао а како му се није могло никако помоћи, изнемогао је и кад је био у висини од 1000 стопа падне доле и на месту остане мртав.

Кратке вести. Код Нађ-Михаља близо Кашаве срушио се мост на реци кад је теран преко њега чопор волова, волови су пропали у реку и неколико их је рањено, остали су изишли здрави, читави. — Никола Савић управитељ врачарског позоришта у Београду, прославиће 2. августа 25 годишњицу свога рада. — У Обреновцу у Србији похватани су разбојници који су прошле године извели похару код београдског мењача Марка Баруха — Због силних киша потопљене су у Русији вароши Феодозија и Крч. У Крчу је више кућа порушено. — Везув је, почео да ради; велике количине пепела избацује, а у Aprio de Cavallo налазе се силни изливи лаве.

Књижевност и уметност.

Уредништву је стигло на приказ:

„**Укор**“, песма Бранка Радичевића, за гласовир сложио Исидор Бајић. Цена 80 новч. Композицију ову приказао је композитор своме учитељу проф Јовану Грчићу. Млади вештак Бајић излази ево опет једним својим делом пред ширу публику. Уз добру спрему и разумевање огледа се у овој младој снази дар са чврстом вољом, која ће му по досадашњим успесима прибавити лепа гласа. Препоручујемо ово најновије дело Бајићево пажњи наших кругова, који се баве свирком.

Најновије вести.

Митрополитско питање у Скопљу. Турски султан је поручио кнезу црногорском Николи, да је вољан, да уреди митрополитско питање у Скопљу онако, како то жели кнез, али под условом, ако се прво постигне споразум, који је Русија предложила за екуменски патријархат и мађедонске Србе. Тај предлог руски је у томе, да турска влада да Амвросију берат за скопљанску митрополију, па за тим патријархат да овога прелата премести у коју другу митрополију, а на његово место да дође српски архимандрит Нићифор.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Као громом поражени ненадном смрћу нашега јединца сина Добривоја Моловића, пароха иришког, једва и сада могосмо толико спаге прикупити, да овим путем одамо дужну захвалност свиколиким Добриним знанцима, пријатељима, сродницима, друговима и поштоватељима, који имадоше доброту учасницима бити тужнога погреба Добринога.

На првом месту нека је хвала високопреч. г. Митрофану Шћевићу архим. хоповском, који је имао доброту, са својом ман. братијом, професорима и ученицима монашке школе, увеличати погреб свога негдашњег ученика Добре, јер док је наш Добра свршавао четврту годину богословије у Задру, г. Шевић беше му тамо вредним професором, који је Добру као свога млађег брата чувао и пазио. Хвала затим преч. г. Васи Константиновићу админ. протопр. карловачком, који нас свеколике још и са својом красном и до суза дирљивом беседом поутешити изволи; сапароху моме и Добрином, почасном проти преч. г. Васи Николајевићу, кога је Добра, као свога старијега сабрата свагда, и до самога гроба свога, искрено поштовао и у дужностима парохијским са највећом готовошћу слушао; професору карловачке богословије преч. г. Јовану Живковићу; пароху јазачком г. Васи Латинкићу; књижевнику и пароху крушедолском г. Јовану Протићу; админ. врдничком г. Дану Мишићу; админ. румском г. Мити Зековићу, и нашем капелану јеромонаху Корнилију Будићу; иришком римокатоличком жупнику велеч. госп. Александру Шамшавићу и вредном учитељском особљу; српској правосл. црквеној општини иришкој и целоме грађанству, које је имало доброту нашега јединца Добру, пре 4 године скоро једногласно за пароха своје св. успенске цркве изабрати, свагда га подједнако љубити и поштовати, и до вечне му куће многобројно испратити и као млађана пароха свога својски ожалити; поглавитој господи: Ђорђу Петровићу кр. кот. судцу и Радовану Бабином кр. кот. области претстојнику, као и началнику м. пол. општине г. Ђури Добричићу, који имадоше доброту учествовати са целим својим чиновничким особљем, коме такођер јавно благодаримо. Немамо речи, којима би могли довољно благодарити српској црквеној певачкој дружини румској, која је, под водством свога председника г. Теодора Богдановића и коровође г. Душана Поповића, добровољно из своје сопствене побуде благоволела доћи, те својим тужним али лепим и вештачким појањем, тужни погреб Добрин, као негдашњег катихете румског, увеличати, као и грађанству румском, које је и ту почаст Добри указало, јер му на самртни ковчег красан венац положити изволи; Добриним верним друговима, вредним учитељима иришким г. г. Живку Клаваговићу, Стевану Радићу и Ђоки Ђорђевићу, учитељицама гђи Милки Вујићевој и гђци Дедићевој, који са својим школским ученицима све могуће учинише, да тужни погреб свога Добре увеличају; славној управи српске читаонице иришке, која је имала доброту, свога председника Добру, корпоративно до гроба испратити и на ковчег му красан венац положити; управи нове ратарске обртничке штедијонице иришке, која је изволела, под водством свога вреднога председника г. Николе Симоновића-Јестратијева и дра Младена Лисавца корпоративно уцвећеним родитељима Добриним своје сажалење изразити, за тим Добру, као свога члана надзорнога одбора, до вечне куће испратити, и место венца, на фонд св. Саве извесну своту новца одредити; племенитој Српкињи гђи Софији уд. Трумић, јер и она, из великог поштовања, према Добри и његовим тужним родитељима, у место венца, такођер извесну своту новца на фонд св. Саве одредити изволи; вредним учитељима румским и до гроба верним друговима Добриним: г. г. Гаври Путнику, Тоши Огризовићу, Душану Поповићу и Пери Стефановићу, који се, у име својих учитељских садругова и грађанства румског, лепом беседом са добром опростио; браћи Добриној Миливоју и Жарку Миладиновићу, који за својим братом Добром горку сузу пролише и на самртни ковчег диван венац положише; свима парохијанима Добриним, које је Добра подједнако волео и штовао и свагда у слози и љубави живио.

Свима овде напоменутима, а и осталима при погребу присутнима, трговцима, занатлијама и ратарима, малом и великом, мушком и женском, нека је вечита слава и хвала, јер сви скупа изволесте увеличати тужни погреб нашега млађанога поп Добре, нашега до самога гроба незаборављеног нам и непрежаљеног јединца сина, коме даруј Боже достојно место у твоме небесноме царству.

У Иригу 17. (29.) јула 1897.

Тужни родитељи Добрини:

Стеван и Јулка Моловић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

У КАРЛОВЦИМА.

Ред позоришних представа.

У суботу 19. (31.) јула први пут: „**Ултимо**“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Густав пл. Мозер, превео А. М. (Уз суделовање војничке музике ц. кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске.)

У недељу 20. јула (1. августа) први пут: „**За круну**“. Драма у 5 чинова, написао Франсоа Копе, с француског превео Душан Л. Ђокић. (Уз суделовање војничке музике ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске.)

ИЗ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ.

Правила гојења свиња.

1.) За гојење треба бирати брава или потпуно израслог или да је близу до потпуног узраста.

2.) Између потпуно израслих свиња треба изабрати оне, које су најкрупније, које имају најмекшу длаку, најјаче ноге и које су најпитомије — најмирније.

3.) При бирању треба бацити мало кукуруза или јарме пред свиње и пазити, како ће који брав да једе. Оне свиње које полагано и на тенани једу и при томе највише пљувачке одлучују, — клапе (то ће се познати по пени која им не крајевима уста излази), најбоље ће се гојити. Најгоре ће храну прерадити оне свиње, које зрна брзо жвачу и којима испадају из уста трошице („секу кукуруз“).

4.) Свиње, одређене за храну, ако су празовите, треба прво уштројити.

5.) Не треба почињати гојење пре но што почну настајати хладнији дани и ноћи.

6.) Свињама, које се метну на храну, треба давати у почетку слабију храну, (волуминезну; ону која пуни само бураг) те да се навикну, на веће оброке. Храну треба солити. То поджиже и потпомаже варење.

7.) Свињама које су већим оброцима већ рашириле црева, треба поступно побољшавати храну и поступно повећавати оброке и даље.

8.) При храњењу треба добро пазити на време и оброке. Не треба их прерапити. Боље је да остану мало гладније, него да се преједу.

9.) Храну, која им се даје, треба увек добро изјармити и измешати. (Јарма јечмена, кукурузна у смеши између себе, или у смеши са куханим дулецима).

10). У оборима треба увек да има довољно тазе и чисте воде.

11). Да се не би свиње, на храни затвориле и изгубиле апетит за јело, треба сваком браву недељно давати по 15—20 гр. горке соли.

12). У размаку од неколико дана, увек треба давати таквим свињама по $^1/_2$ кгр. сувога овса, да би зубе ишчистиле.

13). На свршетку храњења, (кад су већ свиње скоро зреле) треба смањити оброке и давати храну жићу, а најбоље кад се поремети пређашњи ред оброка и кад се ћешће даје, но увек само по онолико, колико могу да поједу.

14). Валове треба одржавати у највећој чистоћи, почешће их цеђом испирати, да не би остаци хране у њима прокисли и огадили свињама храну.

15). И ако се вели, да су свиње нечисте, треба под њих често простирати, и држати их у суботи и на здравом ваздуху, јер људи, који су посматрали живот свиња тврде, а тако и јесте, да су оне једна врло чиста стока, јер нема случаја, да свињче које се може дизати, погани пода се као во, крава, који се сматрају као много чистији од свињчета, и под које се редовно подастире.

16). Кад настану хладни дани и ноћи, треба давати убојницама храну и воду смлаклу, што но реч: „кад студ умре“.

17). Међу свињама које су на храни, треба одржавати непрестано што потпунији мир. Узнемиравање смета гојењу.

18). Чим се спази, да убојница губи вољу за јело, треба је одма заклати или истерати на продају.

Трговина.

НОВИ САД, 17. јула. Пшеница прве каквоће 10 ф. 60—70 н. Пшеница средња 10 ф. 20 до 40 н. Пшеница лакша роба 9 ф. 50 н. 10 ф. Наполица 8 ф. 50 н. 9 ф. Јечам 5 ф. 40—— н. Зоб 5 ф. 20—25 н. Кукуруз у зрну 4 ф 40—50 н. Маст 60 ф. Сланина сува 64 фор., дебела паљена 64 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки 43—44 нов.
„ средњи . . 43—— нов.
„ лаки . . . 40—41 нов.
Све од 1 килограма.
Теоци . 20—25 нов. по клгр.
Јагњци 5—12 фор. по пару.
Овци . ——— фор. по пару.

*

Брашно, 26. јула по рим. Фино брашно. Нумера 0 — 16 ф. 80 н.; — 1. — 16 ф. 40 н. 2. — 16 ф. —.; 3. — 15 ф. 60 н.; брашно за лебац: Нумера 4. — 15 ф. 20 н.; 5. — 14 ф. 80 н. — 6. 14 ф. 40 п.; — 7. 12 ф. 80 н. брашно несејано: I. — 11 ф. 80 н.; II. — 11 ф. — н., мекиње: 4 ф. — н.; грис прве и друге врсте: 17 ф. 20 н.; треће врсте: 16 ф. 80 н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтезара Фајта у Новом Саду.

*

Стање воде под Новим Садом.

16. јула било је . . . . . 3.17 мет.
17. јула било је . . . . . 3·15 мет

*

БУДИМПЕШТА, 21. јула. (Недељни извештај Ђорђа В. Жекића са будим-пештанског трга, Sütö utza 6.)

Живинарска цена у великом:

Пилићи од ф. —·65 до ф. —·85 по пару.
Патке од ф. —·70 до ф. —·95 по пару.
Гушчићи од ф. 1·80 до ф. 2·35 по пару.
Гуске кљукане од ф. 3·50 до ф. 4·80.

Вариво овогодишње:

Вариво ове године — кромпир и друго зеље — нема цене. Многи трговци овде товаре те за горе и доле носе, јер су цене повољније. Бечка пијаца троши силно зеље, лук и кромпир; све то извози за Ческу, Карлсбад, јер усљед силне кише у тамошњим пределима род је потруо, али за то има овде више него икад. У Шорокшару околини пештанској и ердељској род је превелик и благодетан. Лук ће ове године због неродице постићи цену бољу него икад, јер сад се већ опажа и тражи се много и нагло скаче. Бостан диње-лубенице, престигле су талијанске, има га доста и лепог. Шећерну сласт има бољу него талијански. Такођер овогодишњи виноградски род добро је понео; грожђе марошко приспело је већ и има га на пијаци доста; прођа је свежем воћу велика, род је такођер добро понео и држи се да ће лепа успеха принети.

Свеже воће:

Јабуке 100 клгр. фор. 8—12.
Крушке 100 клгр. 12—18 фор.
Шљиве 100 клгр. 7—16 фор.
Кајсије 100 клгр. 10—14 фор.
Бресквe 100 клгр. фор. 14—22.
Лубендиње (бостан) 100 ком. од ф. 25—40.
Грожђе 100 клгр. од ф, 25—36 фор.
Јаја сандук 1440 ком. ф. 27·— до ф· 27·50
Путер од киле 90 н. до фор. 1·10.
Парадајс (патлиџан) 100 клгр. од ф. 8—10.
Лук овогодишњи 100 клгр. ф. 4 50—5 50.
Купус 100 главица фор. 3 80—5·—

*

БЕЧ, 26. јула п. рим. 1897. (Извештај воловоског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс.)

Пријављено је било 3654 мађарског, 1332 галичког и 742 немачког соја. Свега 5782 ком.

Овај велики број данашњег догона произашао је већим далом из слабије врсте усљед чега је и цена самв овој врсти јако натраг ударила. Прима каквоће пак продавали се спрам прошле недеље само са 50 новч. јефтиније.

Продавало се за 100 килограма живе тежине: мађарски од ф. 24 31, прима до фр. 34.50 галички од фор. 25—31, прима до 34.50, немачки од 28—36, прима ф., 37.—

Слабије врсте, бикови и краве од ф. 19—30.

*

БЕЧ, 27. јула по рим. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс.)

Пријављено је било свега 8799 ком. а смештено за продају 4648 назимади и 3730 тешких свиња мађарског соја.

Продавало се поред слабије тражње:

Продавало се:
Прима роба од 46—47$^1/_2$ новчића
Средња „ „ 44—45 „
Лака „ „ 41—43 „
Нозимад „ „ 33—43 „
на килограм живе тежине без потрошарине.

*

БЕЧ, 27. јула п. рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 8799 к., дошло је 4648 ком. млађе врсте, 3720 комада угојених мађ, соја —. Свега 8368 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:
Прима роба 46—47 н. изнимно 48$^1/_2$ н.
Средња „ 44—45 н.
Сремска „ 45—46 н.
Назимад „ 38—46 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено стипендијско место у заклади народног добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке, за слушаоце реалке или технике.

Годишња је стипендија 500 фор., која се добија у десет месечних оброка, т. ј. од почетка до свршетка школске године.

Молбеници ваља приложити: крштено писмо, сведоџбе о свршеним наукама, сведоџбу сиромаштва и лекарску сведоџбу.

Рок стечају је четири недеље од првог уврштења.

Из седнице црквеног одбора срп. правосл. црквеношкол. опћине у Новом Саду 16. (28.) јула 1897.

К. Миловановић, перовођа. **Петар Попадић,** председник.

322 1—3

Натјечај.

Будући се на први „натјечај“ ни један овој општини повољан и са потребним сведоџбама снабдјевени кандидат-учитељ није пријавио, те је учитељско мјесто на овдашњој српској православној основној школи још непопуњено, то се исти поново и овако преиначен расписује.

Дужности су: обучавање ђака у сва 4 разреда у свима наставним предметима, као у пјенију и појати за пјевницом, кад год црква служи.

Плата је 600 фор. у готову, слободан, врло удобан стан, огрјев у нарави, у име путног трошка 40 фор., те право на повишицу од 50 фор. сваке треће године службовања. Који би био вичан нотално хармоничном појању и пјевању, те би у томе овдашњу омладину могао поучавати, имаће 100 фор. више.

Компетенти треба да својим сведоџбама докажу, да су Срби православне вјере, да су оспособљени за учитеља и да су доброг моралног и политичког владања, те нека такове сведоџбе најдаље до 25. јула по ст. кал. пошаљу на потписату општину.

ГРАЧАНИЦА (Босна), 10. (22.) јула 1897.

Српска православна црквено-школска општина.

316 2—3

Мануфактурна и мешовите робе трговина

КОСТЕ РАКИЋА

У ПЕРЛЕЗУ

потребује два млађа помоћника и једног шегрта из боље куће. 321 1—2

СТЕЧАЈ.

За попуњење места учитеља на српско вероисповедној четвороразредној школи у Черевићу расписује се стечај и имају се молбе обложене прописно поднети подписаном одбору до 27. јула. 8. августа о. г. до дана избора.

Дужности учитеља јесу уз своје учитељске обавезе у школи, такођер обављати дужности црквеног појца, децу у црквеном пјенију поучавати, при погребима са децом судјеловати уз постојећу награду, пофторну школу држати, даље имаће приправљати младиће за црквене пројце те ће с тога исте три сата недељно поучавати у осмогласном и великом пјенију и то безплатно. Берива учитеља јесу следећа и то: плаћа стална 460 фор. За пофторну школу 40 фор. стан у нарави крај школе, 6 хвати дрва или 54 фор. и 5$^1/_2$ јутра добре ораће земље.

Пошто се тражи добар певац то нека изволе молитељи бар једанпут пре избора доћи овдашњој цркви појати, такови ће имаит првенство.

У Черевићу, 15. (27) јула 1897.

325 1—2 **Црквени школски одбор.**

СРБЕ МЛАДИЋЕ

прима подписани завод у ком се унапређује добро кућевно изображење као и у земаљским стручним знаностима усавршава. Предавачки језик је немачки. Програми се достављају бесплатно.

Адреса: Röser's Höhere Handelsschule, Budapest, Aradergasse 10. 324 1—10

КУЋУ

у Каменици, продајем, састојећу се из две зграде, пет соба, две кујне, шпајза, штале, баште и других просторија. **Радосављевић,** капетан.

320 1—1

ОБЈАВА.

У опћини Јарку (Срем) гранично уз атар румски, продају се под повољним платежним условима из слободне руке или се издају под закуп, 109$^1/_2$ јутара оранице прве каквоће са једном кућом у селу, двориштем и вртом у простору од $1\frac{1035}{16\ 0}$ јутра, пре је било својина Игњата и Марије Петенхофера.

Који би хтели ово преузети нека се обрате на садашњег власника „Новосадску штедионицу“.

У Новом Саду, 29. јула 1897.

327 1—3 **„Новосадска штедионица“.**

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

МИРКА ЋИРИЋА

У МИТРОВИЦИ

треба млађег помоћника. Ступити може одма. 319 1—2

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

САВЕ Ј. КРСТИЋА

У РУМИ

потребује доброг и вештог помоћника који сервира 3—6 година. Ступити може 15. августа. 318 2—3

Ein tüchtiger junger Comis

mit guten Zeugniss wird sofort aufgenommen in der Mode-, Galanterie-, Weiss-, Kurz- und Wirkwaaren Handlung des Herrn

J. Albrecht jun. Semlin.

Sprachkänntnisse Deutsch, Serbisch, Ungarisch. 315 3—3

ИЗДАЈЕМ ПОД АРЕНДУ

НА ТРИ ИЛИ НА ВИШЕ ГОДИНА

300 (три стотине) **јутара најбоље земље ораће и ливаде** у Новотополи код Брода у Славонији, под **врло повољним условима**, и закупник може земљу ову **одмах** под аренду примити, те још **ове јесени радити.**

У НОВОМ САДУ, 8. (20.) јулија 1897.

СВЕТОЗАР МИЛОВАНОВИЋ, власник те земље.

1—3

БАНКАРСКА И МЕЊАЧКА РАДЊА

МИРОСЛАВА СПАИЋА

У МИТРОВИЦИ

ГЛАВНА КОЛЕКТУРА КР. УГАР. ПРИВ. КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ

продаје класне лозове

100.000 ЛОЗОВА, 50.000 ДОБИТАКА. СВАКИ ДРУГИ ЛОЗ ДОБИВА.

Главни згодитци у крунама а. вр. у срећном случају 1,000.000, 400 000, 200.000, 100.000, 80.000, 70.000, 60.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20 000, 10.000 и многи други већи и мањи добитци, на последак још и једна премија од

600.000 КРУНА

Цена је за прво коло $^1/_1$ цели лоз 12 круна, $^1/_2$ пола лоза 6 круна, $^1/_4$ четврт лоза 3 круне, $^1/_8$ осмина лоза 1·50 круна.

Код поруџбина поштом молим да се приложи 30 филера за рекомандацију, и 20 филера за листу вучења.

Купујем и продајем златан и сребрн новац, државне хартије од вредности, лозове сваковрсне, продајем нове велике и мале дукате. 285 5—10

ОГЛАС.

Од стране потписате централне писарне даје се овим на знање, да ће се путем писмене понуде на три евентуално на шест година почевши од 1. октобра 1897. у закуп дати **РИБОЛОВ** на Вуковар-Сотинском Дунаву и на Вуки; и опет **РИБОЛОВ** на Шаренградском Дунаву и то сваки од горња два риболова посебно или оба скупа.

Писмене понуде имају се запечаћене, али без вадиума до конца августа т. г. потписатој централној писарни предати, где су и даљни закупни увјети на углед изложени.

У ВУКОВАРУ, 27. јула 1897.

Централна писарна грофа Елца у Вуковару.

323 1—3

Главни и одговорни уредник др. Емил Гаврила.

Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.